

Vytautas Kavolis (1930–1996)

Nuotrauka iš Išeivijos studijų
centro archyvų

Vytauto Kavolio intelektualinės veiklos palikimas įspaudė gilų pėdsaką mokslo ir kultūros vystymesi. Neabejotinai tai vienas žymiausių XX a. lietuvių intelektualų, gebėjęs suderinti akademinės ir visuomeninės veiklos paraleles. Poreikis konceptualizuoti visuomenės bei kultūros ribas apsprendė V. Kavolio mokslinio intereso akiračius, aprėpiančius sociologijos, antropologijos, kultūrologijos bei filosofijos mokslų idėjas. Nenuostabu, jog šios asmenybės veikla siejo ir tebesieja įvairaus profilio mokslininkus, padeda užčiuopti intelektualinės minties gijas, jungiančias skirtingos kultūrinės patirties klodus.

Gimęs ir augęs Kaune, 1936–1940 metų laikotarpiu V. Kavolis mokėsi Kauno katalikiškoje mokykloje. Susiklosčius nepalankioms aplinkybėms, 1944 metais kartu su tėvais emigravo į Vakarų: gimnaziją baigė Vokietijoje, o nuo 1949 metų Jungtinėse Amerikos Valstijose - Viskonsino, Čikagos, Harvardo universitetuose - toliau gilino mokslo žinias, studijavo sociologiją bei antropologiją, įgijo dėstytojo patirties. Šios asmenybės intelektualinis pajėgumas buvo deramai įvertintas Vakarų visuomenėje. V. Kavolis žinomas kaip ilgametis Dikinsono kolegijos sociologijos ir lyginamųjų civilizacijos studijų profesorius. Nuo 1978 metų dirbo „Comparative Civilisations Review“ redaktoriumi bei „Encyclopaedia Britannica“ moksliniu bendradarbiu. Moralinės atsakomybės pareiga skatino V. Kavolį dalyvauti ir Lietuvos visuomenės bei kultūros gyvenime. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, 1992 metais V. Kavolis buvo kvieštinis Vytauto Didžiojo universiteto sociologijos profesoriumi: skaitė kultūros istorijos ir sociologijos kursą, vedė seminarus. Už knygas „Sąmoningumo trajektorijos: lietuvių kultūros modernėjimo aspektai“ (1991 m.) bei „Epochų signatūros“ (1991 m.) 1993 metais profesorius buvo apdovanotas Lietuvos meno ir kultūros nacionaline premija.

V. Kavolio reflektuotos egzistencinės ir kultūrinės idėjos buvo organizacijos „Santara-Šviesa“ idėjiškumo pagrindas ir intelektualinės veiklos atrama; neabejotinai šių idėjų akumuliacija inspiravo daugybę autoriaus straipsnių žurnale „Metmenys“, daugiausia gvildenant kultūros ir politikos temų problemas (V. Kavolis žurnalą redagavo 1959–1996 metų laikotarpiu).

Gyvos ir aktualios V. Kavolio intelektualinės veiklos trajektorijos atsispindi ne tik gausiuose autoriaus moksliniuose darbuose, bet ir betarpiškai įtakoja šiandienos visuomenės intelektualinę laikyseną. Apie tai byloja akademinės visuomenės dėmesys profesoriaus mokslinio palikimo išsaugojimui bei įprasminimui: 1997 metais VDU Socialinių mokslų fakultete įsteigtas tarpdisciplininis jo vardo studijų centras, kuriame įkurta V. Kavolio asmeninė knygų ir archyvų biblioteka. 2001 m. kovo mėn. 9 d. vienoje Žaliakalnio gatvių (Tulpių g. 22) ant namo atidengta memorialinė lenta: „Šiame name 1939–1944 gyveno ilgametis „Metmenų“ žurnalo redaktorius, sociologijos profesorius Vytautas Kavolis, 1930–1996“.